

1549

MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN

Directie Nederlands-Nieuw-Guinea

=====

GEHEIM

Overzicht van infiltraties van Indonesiërs in Nederlands-Nieuw-Guinea.

1950. Op 19 april 1950 werd te SAUSAPOR (ten N.O. van Sorong) een prauw met 6 personen aangetroffen, die infiltranten van Ambonese landaard bleken te zijn. Zij stonden o.l.v. J. LATUMAKULITA, o.a. ex-sergeant Nefis en later guerilla-leider tijdens de tweede positionele actie op Java. Zijn opdracht, welke hij ontving van de "Badan Perdjuangan Irian" te Djokjakarta, luidde o.m.: het verspreiden van propagandamateriaal en het organiseren van "spontane" opstanden onder de autochtonen. De infiltranten werden tot gevangenisstraffen van 1 tot 1½ jaar veroordeeld en na expiratie daarvan uit Ned.-Nieuw-Guinea verwijderd.
1952. Op 12 januari 1952 arriveerden per prauw van Gebe uit op het eiland GAG (ten W. van Sorong) 43 infiltranten, behorende tot de "Kesatuan Gerilja Territorium Irian", ook wel genaamd "Bataljon Silas Papare". Het doel van deze infiltratie was: een gewelddadige bezetting van een deel van Ned.-Nieuw-Guinea, het verwekken van opstand en daarna het bezetten van Sorong. De leider van deze groep, genaamd ACHMAD ABDUL KAHAR ALI, verklaarde zijn opdracht te hebben ontvangen van de officier van het Indonesische leger L. SUAGIS. De infiltranten werden tot gevangenisstraffen van 8 maanden tot 13 jaren veroordeeld en na expiratie daarvan uit Ned.-Nieuw-Guinea verwijderd.
1953. 1. Op 16 januari 1953 werd in de omgeving van FAFANLAP (eiland Misool) door een politie-patrouille aangehouden: Lucas KOMITER, die beweerde met zijn vlerkprauw te zijn afgedreven. Later bleek echter, dat hij een Indonesische spion was, die door een Indonesische boot op sleeptouw was genomen en onder de kust van Misool was achtergelaten. Hij werd uit Ned.-Nieuw-Guinea verwijderd.
2. Op 11 mei 1953 vond 20 km. ten W. van Fakfak bij de kampoeng WERPIGANG een infiltratie plaats van 11 Indonesische militairen, 1 gids (Papoea) en 6 bemanningsleden van de gebezigde prauw, komende van Geser (ten O. van Ceram). De met vuurwapens bewapende groep, die weerstand bood, werd door een militaire patroille onschadelijk gemaakt, bij welke actie 3 infiltranten sneuvelden, waaronder de commandant en onder-commandant de sergeanten KALALO en LALA. De groep bleek vergezeld te zijn van een burgerambtenaar van de Indonesische inlichtingendienst. De militairen behoorden tot het 2e peloton 2e compagnie van het Detachement A te Geser. Het doel van de infiltratie was het voeren van een guerilla-strijd tegen de Nederlandse machtsapparaten in Ned.-Nieuw-Guinea. De infiltranten werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van 2 tot 6 jaren en na expiratie daarvan uit Ned.-Nieuw-Guinea verwijderd.
1954. Op 21 oktober 1954 infiltreerde een gewapende bende van 48 man in de omgeving van de ETNABAAI (ten O. van Kaimana), komende van Ambon (via Dobo - Aroe-eilanden). Zes van de infiltranten namen de hrofdagent van politie Van Krieken gevangen en voerden hem naar Indonesisch grondgebied. De groep stond onder commando van de vaandrig

- J.A. DIMARA -

GEHEIM

J.A.DIMARA, een Papoea, oorspronkelijk afkomstig van Biak, en als ondercommandant trad op O.TAURAN, sergeant van het Indonesische leger. De infiltratie werd uitgevoerd onder auspiciën van het aan het 25e regiment infanterie toegevoegde semi-militaire onderdeel "Kader-vorming", eerder genaamd "Operatie-Irian", van welke organisatie de Ambonese kapitein SAPIA te Paso (Ambon) commandant was. Het doel van de infiltratie was het voeren van een guerilla-strijd en het maken van propaganda voor aansluiting van "West Irian" bij de Indonesische republiek. Bij de actie van de Mariniers tegen deze infiltranten sneuvelden enige indringers; aangenomen moet worden, dat enige andere in de moerassen omkwamen of door de bevolking werden gedood. De overigen werden tot gevangenisstraffen van 4 tot 7 jaren veroordeeld en, voorzover deze straffen zijn geëxpireerd, uit Ned.-Nieuw-Guinea verwijderd.

1956.

Op 13 september 1956 landde ter hoogte van de SANGALABAAT (ten Z. van Fakfak) een 17-tal personen, komende van Kasioei (Watubela-eilanden). Een van hen bleek een Papoea, Karas NARFAPAN genaamd, die als gids diende. Zij bleken met slag- en steekwapens bewapend te zijn en beweerden aanvankelijk o.a. om politieke redenen uit Indonesië te zijn gevlucht. Uit latere verhoren bleek dit camouflage te zijn. De groep bestond uit drie secties, onderscheidenlijk o.l.v. Freddy F. ("Boetje") LOEN, Tadjoedin BOIRATAN en Johannes SIGARLAKI. Deze laatste bekende op de Karas-eilanden documenten te hebben begraven. Daaruit bleek, dat hij was afgevaardigd door de "Gerakan Tjendrawasih Revolusioner Irian Barat" te Makassar. Van deze beweging was Machmoed ROEMAGESANG voorzitter en J.A.DIMARA (Leider van de hiervoor vermelde infiltratie van oktober 1954 bij de Etna-baai) tweede vice-voorzitter. Eerstgenoemde, een veroordeelde en uit Ned.-Nieuw-Guinea (Kokas) verbannen radja, stond in contact met de Chef Staf van het Indonesische leger. Uit de documenten bleek, dat het doel van de infiltratie was: het voeren van een guerilla-strijd in Ned.-Nieuw-Guinea. De infiltranten werden terzake de infiltratie niet gerechtelijk vervolgd en uit Ned.-Nieuw-Guinea verwijderd. Twee van hen werden terzake van na de infiltratie gepleegde feiten (o.a. diefstal van wapens uit de Politie-Kazerne te Fakfak) tot 3 jaar gevangenisstraf veroordeeld.

1959.

1. Op 23 april 1959 arriveerde te FAGITA (Misool) per vlerkprauw, komende van Ambon (via Gorong, nabij Ceram) een drietal Indonesiërs, t.w. A.S.BISUAN en twee gebroeders TUHUTERU. BISUAN, die zich le luitenant noemde van het "Front Nasional Pembebasan Irian Barat" (F.N.P.I.B.), verklaarde van een aan het F.N.P.I.B. te Djakarta verbonden officier, kapitein DARNOKO, de opdracht te hebben ontvangen in Ned.-Nieuw-Guinea te infiltreren en vandaar na ongeveer 3 maanden naar Indonesië terug te keren.⁺) Als werkkerrein werd hem aangewezen Fakfak en omgeving, Rumbati en Kokas, alle gelegen op de Westkust van Ned.-Nieuw-Guinea tegenover Ceram. Zijn opdracht luidde: het stichten van onrust onder de bevolking door bekend te maken, dat de Indonesische republiek besloten had medio 1960 over te gaan tot een gewapende inval, waartoe tevoren kleine ongewapende groepen van Indonesië uit zouden worden geïnfilteerd teneinde de troepen t.z.t. te kunnen opvangen. Voorts moest hij gegevens verzamelen over de sterkte en

- dislocatie -

+) In Ambon zou hij contact hebben gehad met de kapitein (later majoor) SUJONO van de Inlichtingendienst van het Indonesische leger, van wie hij contact-adressen in het Fakfakse zou hebben ontvangen.

GEHEIM

dislocatie van marine en politie, aangebrachte versterkingen en ligging van vliegvelden opnemen met vermelding van de outillage daarvan, zomede opslagplaatsen van wapens, munitie en benzine.

Bij aanhouding van de infiltranten werden brieven, legitimatiebewijzen, foto's en ander compromitterend materiaal aangetroffen.

Tijdens zijn verhoor verklaarde BISUAN, dat in Djakarta ± 2000 man worden opgeleid voor de inval in Ned.-Nieuw-Guinea; in Ambon zouden 100 man daarvoor een speciale opleiding ontvangen. In Gebe en Geser zouden radio-zenders worden gestationeerd voor contact met de ongewapend infiltrerende pemuda's, die eveneens met een zender zouden worden uitgerust.

BISUAN en de TUHUTERUS, die onbetekenende meelopers bleken te zijn, werden uit Ned.-Nieuw-Guinea verwijderd.

2. Op 9 september 1959 infiltreerden in de nabijheid van FAKFAK per prauw een vijftal Indonesiërs, komende van Ambon (via het eiland Koer van de Kei-groep). Leider van deze groep bleek te zijn Atjo HARI, die reeds eerder in Ned.-Nieuw-Guinea infiltreerde, nl. in september 1956 in de Sangalabaai (zie hiervoor); ook een andere infiltrant, Bidu DOLOK genaamd, behoorde tot de infiltratiegroep Sangalabaai. Zij bleken ongewapend doch voorzien van propaganda-materiaal. Atjo HARI verklaarde te Ambon +) van de leider van de "Gerakan Tjendrawasih Revolusioner Irian Barat", de ex-radja van Kokas, Machmoed ROEMAGESANG, de opdracht te hebben ontvangen naar Ned.-Nieuw-Guinea te gaan, waarbij hem verteld werd, dat het zwaartepunt van de Irian-Barat-actie niet viel op wapengeweld maar op het voeren van politieke propaganda onder de autochtone bevolking. Zijn opdracht luidde dan ook overeenkomstig. Hij verklaarde voorts als geheim agent in dienst te zijn van de "Pembela Proklamasi 17 augustus 1945", afdeling "Penjelidik" te Ambon. Het ledental hiervan zou circa 1000 man bedragen, gerecrueteerd uit de bevolking van de Molukken. Zij zouden geen militaire status hebben en niet bewapend zijn, doch wel periodiek militair worden geoefend in wapenleer en exercitie.

De infiltranten zijn uit Ned.-Nieuw-Guinea verwijderd.

3. Op 8 oktober 1959 infiltreerden nabij FAKFAK met 2 prauwen en 24 roeiers de Indonesiërs F.F. ("Boetje") LOEN en A.LASUT, komende van Ambon (via Kasioei - Watubela-eilanden). Boetje LOEN heeft eveneens deel uitgemaakt van de infiltratie Sangalabaai in september 1956. A.LASUT werd door LOEN naar Indonesië teruggezonden doch strandde op 14 oktober 1959 op Zuid-Misool.

Boetje LOEN ontving zijn opdracht tot infiltratie van de adjudant SUBARDI van de Marine-inlichtingendienst te Ambon. Deze opdracht luidde: informatie inwinnen omtrent de militaire verdediging van Ned.-Nieuw-Guinea en een gunstige plaats opzoeken waar een geheime zender geplaatst kon worden. Nadat LOEN van enkele pro-Indonesische inwoners van Fakfak enige gegevens betreffende de sterkte van de Marine-bezetting van Fakfak en de politieke situatie aldaar had ontvangen, vertrok hij naar Sorong, waar hij van een pro-Indonesische autochtoon enige gefantaseerde gegevens van militaire aard ontving. Op 30 oktober vertrok hij naar Indonesië, doch hij belandde op 6 november d.a.v. op het eiland Gag, alwaar hij gearresteerd werd.

Boetje LOEN en A.LASUT werden uit Ned.-Nieuw-Guinea verwijderd.

- 1960. -

+) Te Ambon had Atjo HARI contact met de adjudant SUBARDI van de Marine-inlichtingendienst.

GEHEIM

1960.

1. Op 31 januari 1960 kwamen per vlerkprauw van Geser uit te KOKAS (Onderafd. FakFak) binnen de Indonesiërs Ibrahim LAPANDANGGA en La ANE. Hun binnenkomst werd door de plaatselijke bevolking, die grotendeels behoort tot de "clan" van de hiervoor meermalen genoemde, in Indonesië verblijvende ex-radja van Kokas, RUMAGESANG, voor bestuur en politie geheim gehouden. Zij kregen aanvankelijk onderdak bij de Keiëse bestuursschrijver Z.Hematang, waarna zij zich tot hun arrestatie schuilhielden in een van bladeren opgetrokken bivak op een achter Kokas gelegen heuvelrug. Het gelukte aan Lapandangga, die in Kokas is geboren en getogen en in 1956 naar Indonesië vertrok als ex-N.N.G.P.M.-werker, een anti-Nederlandse organisatie op te richten, het "FRONT REVOLUSIONER RAKJAT PEMBEBASAN IRIAN BARAT"; +) genoemde Hematang was daarvan secretaris. De organisatie telde reeds 70 autochtone leden, die zouden worden opgeleid tot guerillastrijders, bewapend met pijl en boog en slagwapens, zo mogelijk aangevuld met vuurwapens, verkregen uit een overval op de politiepost, en die t.z.t. een opstand moesten ontketenen, gepaard met sabotage en brandstichting en afslachting van Europeanen en Chinezen. Bij welslagen van deze actie zou LAPANDANGGA de steun inroepen van de Indonesische regering om hem bij te staan geheel Ned.-Nieuw-Guinea te bevrijden met hulp van de intussen wel geland zijnde Indonesische strijdkrachten.

LAPANDANGGA verklaarde in 1957 een strijdorganisatie met b.g. naam op Geser te hebben opgericht, die echter reeds spoedig werd verboden. In 1959 werd volgens hem te Geser een onder militaire leiding staande strijdorganisatie opgericht, genaamd "Organisasi Pertahanan Rakjat", een reserveleger, waaraan mannen tussen 16 en 45 jaar oud gedwongen werden mede te doen. Bij zijn vertrek zou deze organisatie reeds meer dan 100 man tellen. Ook op andere eilanden zouden dergelijke organisaties bestaan.

Tegen LAPANDANGGA, Hematang en de "propagandisten" en "sectiecommandanten" van de organisatie werd een strafvervolgning ingesteld en zij werden tot gevangenisstraffen veroordeeld. LAPANDANGGA, die volgens zijn verklaring geheel op eigen initiatief geïnfiltriseerd zou zijn, werd tot 3 jaren en 6 maanden gevangenisstraf veroordeeld; La ANE, die als niet geheel toerekeningsvatbaar werd beschouwd, werd van rechtsvervolgning ontslagen.

2. Op 16 april 1960 werden op aanwijzing van het dorpshef van DANEWARIA (onderafd. Fakfak) met volledige medewerking van de bevolking een groep van 11 infiltranten gearresteerd, die, met uitzondering van een tweetal te Geser woonachtige autochtonen, Indonesiërs bleken te zijn. Leider van deze groep was de soldaat 1e klasse van de Veiligheidsdienst van het Indonesische leger te Ambon Abdul Karim RUMARATU, die reeds in mei 1959 een (mislukte) poging tot infiltratie bij Fakfak zou hebben gedaan. Op 9 april waren zij in opdracht van Majoor SUJONO, hoofd van de sectie inlichtingendienst van het Indonesische leger te Ambon, van Geser uit per vlerkprauw naar Ned.-Nieuw-Guinea vertrokken met het doel gegevens te verzamelen over de sterkte en dislocatie van militaire eenheden en politie-detachementen zomede over de politieke gezindheid van de bevolking. Zij waren ongewapend en hadden geen propaganda-materiaal bij zich. Vóór hun arrestatie bleken zij in Ned.-Nieuw-Guinea reeds in contact te zijn getreden met de twee, om hun pro-Indonesische sympathieën bekend staande

- Boetonezen -

+) Een op de "bevrijding" van N.N.G. gerichte vereniging van die naam werd reeds in 1954 te Bandoeng opgericht.

GEHEIM

Beetonezen LA TONDE en LA HASAN. Een der infiltranten had in korte tijd reeds kans gezien in het bezit te komen van gegevens t.a.v. de nominatieve sterkte van het politiedetachement te Fakfak, waarschijnlijk afkomstig van een met hem sympathiserende politie-agent.

3. Op 15 april 1960 meldden zich vrijwillig bij het dorps hoofd van WERPIGANG (Onderafd. Fakfak) twee Indonesiërs, Mohamad SALEH alias Abutalib Mafinanik en Ladjani TATROMAN, beiden afkomstig van de Watoebela-eilanden. Zij verklaarden in opdracht van Atjo HARI te Ambon (die reeds tweemaal in Ned.-Nieuw-Guinea infiltreerde, laatstelijk in september 1959; zie hiervoor) te zijn geïnfiltrerd met het doel gegevens over de militaire bezetting van Fakfak en de politieke gezindheid van de bevolking te verzamelen. Mohamad SALEH verklaarde met Atjo HARI en Karas NARFAFAN reeds ultimo 1958 vanuit het eiland Koer een tocht naar Fakfak te hebben gemaakt, waarbij zij echter geen contact hadden gehad met de bevolking. Na terugkomst te Ambon had hij van Atjo HARI een bedrag van Rp.750 ontvangen met de opdracht alsnog zelfstandig een tocht naar Fakfak te maken. Hij verklaarde, dat er nog enige infiltratiegroepen te verwachten waren, waarvan er één onder leiding zou staan van Atjo HARI.